

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

22. listopada 2015. *

„Zahtjev za prethodnu odluku – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Članak 1. – Područje primjene – Prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva – Članak 27. – Litispendencija – Zahtjev podnesen pred sudom druge države članice – Istražni postupak u tijeku – Članak 30. – Datum na koji se smatra da je pred sudom započeo postupak“

U predmetu C-523/14,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Rechtbank Gelderland (sud u Gelderlandu, Nizozemska), odlukom od 12. studenoga 2014., koju je Sud zaprimio 20. studenoga 2014., u postupku

Aannemingsbedrijf Aertssen NV,

Aertssen Terrassements SA

protiv

VS Machineverhuur BV,

Van Sommeren Bestrating BV,

Josa van Sommerena,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešić, predsjednik drugog vijeća, u svojstvu predsjednika trećeg vijeća, C. Toader (izvjestitelj), J.-C. Bonichot, E. Jarašiūnas i C. G. Fernlund, suci,

nezavisni odvjetnik: Y. Bot,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za VSB Machineverhuur BV, Van Sommeren Bestrating BV i J. van Sommerena, R. van Seumeren, *advocaat*,

— za Europsku komisiju, M. Wilderspin i G. Wils, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: nizozemski

odlučivši, nakon saslušanja nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez njegovog mišljenja,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članaka 1., 27. i 30. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Aannemingsbedrijf Aertssen NV i Aertssen Terrasements SA, belgijskih trgovačkih društava (u daljnjem tekstu, zajedno: društva Aertssen), i VSB Machineverhuur BV i Van Sommeren Bestrating BV, nizozemskih trgovačkih društava, kao i J. van Sommerena (u daljnjem tekstu, zajedno: VSB i dr.), povodom navodnog prijevarnog postupanja koje se stavlja na teret VSB-a i dr.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 U uvodnoj izjavi 15. Uredbe br. 44/2001 navedeno je:
„U interesu skladnog zadovoljavanja pravde potrebno je smanjiti mogućnost vođenja paralelnih postupaka i osigurati da u dvjema državama članicama ne budu donesene dvije nepomirljive presude. Mora postojati jasan i učinkovit mehanizam za rješavanje slučajeva litispendencije i povezanih postupaka te za sprečavanje problema koji proizlaze iz razlika među državama članicama s obzirom na utvrđivanje trenutka od kojega se predmet smatra neriješenim [pendentnim]. U svrhe ove Uredbe, taj bi se trenutak trebao autonomno utvrđivati.“
- 4 Poglavlje I. te uredbe, naslovljeno „Područje primjene“ sadrži samo članak 1., čiji stavak 1. propisuje:
„Ova se Uredba primjenjuje na građanske i trgovačke stvari bez obzira na prirodu suda. Ne obuhvaća fiskalne, carinske ili administrativne stvari.“
- 5 Navedena uredba predviđa u svom članku 5., koji se nalazi u odjeljku 2. Poglavlja II., naslovljenom „Posebna nadležnost“:
„Osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:
[...]
4. ako je riječ o privatnoj tužbi zbog odštete ili za povrat u prijašnje stanje koje se temelji na djelu zbog kojega je pokrenut kazneni postupak, na sudu na kojemu je pokrenut postupak, u onoj mjeri u kojoj taj sud ima nadležnost da vodi građanski postupak u skladu s vlastitim pravom.
[...]"

- 6 Odjeljak 9. Poglavlja II. Uredbe br. 44/2001, naslovljen „Litispendencija-povezani postupci“, sadržava članke od 27. do 30. Njezin članak 27. navodi kako slijedi:

„1. Ako se pred sudovima različitih država članica vode postupci o istom predmetu u kojima sudjeluju iste stranke, svi sudovi osim onog pred kojim je prvo započet postupak zastaju sa postupcima, po službenoj dužnosti, sve dok se ne utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak.

2. Nakon što se utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak, svi ostali sudovi proglašavaju se nenadležnima u korist tog suda.“

- 7 U skladu s člankom 28. te uredbe:

„1. Ako se pred sudovima različitih država članica vode povezani postupci, s postupkom mogu zastati svi sudovi osim onog pred kojim je započet prvi postupak.

2. Ako je riječ o prvostupanjskim postupcima, svi sudovi osim suda pred kojim je pokrenut prvi postupak mogu, na zahtjev jedne od stranaka, izjaviti da nisu nadležni ako sud pred kojim je pokrenut prvi postupak ima nadležnost nad stvarima o kojima je riječ i ako njegovo pravo omogućava spajanje postupaka.

3. Za potrebe ovog članka, postupci se smatraju povezanim ako među njima postoji toliko bliska veza da postoji interes da se odvijaju zajedno i da bude donesena jedna sudska odluka, kako bi se izbjegla opasnost donošenja nepomirljivih sudskih odluka zbog vođenja odvojenih postupaka.“

- 8 U članku 30. navedene uredbe predviđeno je:

„U svrhe ovog odjeljka, smatra se da je sud započeo postupak:

1. u trenutku u kojemu je sudu predano pismeno o pokretanju postupka ili istovjetno pismeno, pod uvjetom da tužitelj nakon tog nije odustao od poduzimanja koraka koje je trebao poduzeti za potrebe dostave pismena tuženiku; ili
2. ako se pismeno treba dostaviti prije njegove predaje sudu, u trenutku u kojemu ga je primilo tijelo odgovorno za dostavu, pod uvjetom da tužitelj nije nakon tog odustao od poduzimanja koraka koje je morao poduzeti kako bi pismeno bilo predano sudu.“

Nizozemsko pravo

- 9 Članak 700. Zakona o građanskom postupku (Wetboek van burgerlijke rechtsvordering) propisuje:

„1. Mjera osiguranja pljenidbom iziskuje odobrenje suca u postupku privremene pravne zaštite na čijem području nadležnosti se nalazi jedna ili više dotičnih nekretnina, ili, ako se pljenidba ne odnosi na nekretnine, na čijem području nadležnosti se nalazi domicil dužnika ili bilo koje osobe na koju se odnosi ta mjera.

2. Odobrenje se zahtijeva tužbom u kojoj se navodi narav pljenidbe koju je potrebno provesti, te pravo na koje se poziva tužitelj kao i, ako se radi o novčanom potraživanju, njegov iznos, ili ako taj iznos još nije određen, njegov najviši iznos, ne dovodeći u pitanje posebne zahtjeve koje zakon određuje za vrstu pljenidbe o kojoj je riječ. Sudac privremene pravne zaštite odlučuje po skraćenom postupku. [...]

3. Osim ako je zahtjev za pokretanje glavnog postupka već bio podnesen na dan izdavanja odobrenja, ono se daje pod uvjetom da se zahtjev podnese u roku kojeg u tu svrhu odredi sudac u postupku privremene pravne zaštite, a koji iznosi najmanje osam dana nakon pljenidbe. Sudac u postupku

privremene pravne zaštite može produljiti taj rok ako to zatraži osoba koja zahtijeva pljenidbu prije isteka spomenutog roka. [...] Prekoračenje roka dodijeljenog za podnošenje zahtjeva za pokretanje glavnog postupka ima za posljedicu obustavu pljenidbe.

[...]“

Belgijsko pravo

- 10 Zakon o kaznenom postupku sadržava, u svojoj prvoj knjizi pod naslovom „Kriminalistička policija i službenici kriminalističke policije“, poglavlje VI., naslovljeno „Suci istrage“. Unutar poglavlja VI., članak 63. tog zakona propisuje:

„Svaka osoba koja se smatra oštećenom kaznenim djelom ili deliktom može podnijeti prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva pred nadležnim sucem istrage.

Svaki oštećenik koji podnese prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva može najmanje jednom biti saslušan od strane suca istrage zaduženog za predmet.“

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 11 Dana 26. ožujka 2013. društva Aertssen istaknula su imovinskopravni zahtjev na temelju članka 63. Zakona o kaznenom postupku pred sucem istrage Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen (prvostupanjski sud u Antwerpenu, Belgija) protiv Nicolaasa Kraaijevelda, VSB Groep BV, nizozemskog trgovačkog društva, i njegovih društava kćeri Van Sommeren Bestrating BV i VSB Machineverhuur BV, kao i protiv Van Sommeren Bestrating BV, J. van Sommerena i X, kojime su označene sve osobe za koje se tijekom istrage dokaže da su sudjelovale u kaznenim prijestupima zbog kojih je istaknut imovinskopravni zahtjev.
- 12 Navedeni prijedlog za ostvarivanje odnosi se na optužbe zbog prijevare. Društva Aertssen u tužbi navode da pretrpljenu štetu privremeno procjenjuju na iznos od otprilike 200.000 eura.
- 13 Dana 26. travnja 2013. društva Aertssen su pred Voorzieningenrechter te Arnhem (sudac privremene pravne zaštite u Arnhemu, Nizozemska), u skladu s člankom 700. Zakona o građanskom postupku, podnijela zahtjev za odobrenje provedbe mjere osiguranja pljenidbom protiv VSB-a i dr. Odobrenje je izdano istog dana te su društva Aertssen pokrenula postupak pljenidbe 1. svibnja 2013.
- 14 Nakon zahtjeva koji su podnijeli VSB i dr., Voorzieningenrechter te Arnhem (sudac privremene pravne zaštite u Arnhemu) je presudom od 18. kolovoza 2013. naložio ukidanje provedenih mjera osiguranja pljenidbom. U toj je presudi odlučeno da prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva nije ekvivalentan zahtjevu za pokretanje glavnog postupka u smislu članka 700. stavka 3. Zakona o građanskom postupku.
- 15 Dana 19. srpnja 2013. društva Aertssen ponovno su zatražila od Voorzieningenrechter te Arnhem (sudac privremene pravne zaštite u Arnhemu) odobrenje provedbe mjere osiguranja pljenidbom protiv VSB-a i dr. Taj sud usvojio je njegov zahtjev 25. srpnja 2013. uvjetujući svoje odobrenje podnošenjem zahtjeva za pokretanje glavnog postupka u roku od 30 dana nakon pljenidbe.
- 16 Društva Aertssen su pokrenula novi postupak pljenidbe 29. srpnja 2013. Kako bi ispunili uvjete koje je navedeni sud postavio, društva Aertssen su pred Rechtbank Gelderland (sud u Gelderlandu) podnijela tužbu o meritumu kojom zahtijevaju da se VSB i dr. proglase odgovornima za štetu za koju tvrde da su pretrpjela uslijed prijevare koju su VSB i dr. počinili i da se VSB-u i dr. privremeno naloži, u očekivanju utvrđenja konačnog iznosa te štete, plaćanje iznosa od 200.000 eura.

- 17 Društva Aertssen međutim zahtijevaju od Rechtbanka Gelderland (sud u Gelderlandu), ponajprije, da se oglasi nenadležnim te da utvrdi da je prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva podnesen u Belgiji ekvivalentan podnošenju zahtjeva za pokretanje glavnog postupka u smislu članka 700. stavka 3. Zakona o građanskom postupku. U tom pogledu, društva Aertssen ističu, pozivajući se na članak 27. stavak 2. Uredbe br. 44/2001 da taj sud nije nadležan, osim ako nadležnost belgijskog suda kojem je podnesen prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva ne bi bila predmet osporavanja, a u tom slučaju bi sud koji je uputio zahtjev morao po službenoj dužnosti zastati s postupanjem u skladu sa stavkom 1. članka 27.
- 18 Podredno, oni smatraju da bi Rechtbank Gelderland (sud u Gelderlandu) trebao zastati s postupanjem na temelju članka 28. te uredbe iz razloga što je predmet u glavnom postupku povezan s onim koji je u tijeku u Belgiji nakon isticanja imovinskopravnog zahtjeva.
- 19 Podredno tomu, društva Aertssen zahtijevaju da taj sud hitno zastane sa postupanjem dok sudac istrage Rechtbanka van eerste aanleg te Antwerpen (prvostupanjski sud u Antwerpenu) ne odluči uputiti predmet kaznenom sudu ili obustaviti postupak.
- 20 VSB i dr. ističu da je imovinskopravni zahtjev koji su društva Aertssen podnijela u biti kaznenopravne naravi. Oni iz toga zaključuju da glavni postupak ne ulazi u materijalno područje primjene Uredbe br. 44/2001. Dodaju i da taj prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva i zahtjev podnesen pred Rechtbank Gelderland (sud u Gelderlandu) nemaju ni isti predmet niti istu kauzu.
- 21 Rechtbank Gelderland (sud u Gelderlandu) smatra, s jedne strane, da iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da je područje primjene navedene uredbe u bitnom određeno elementima koji karakteriziraju narav pravnih odnosa između stranaka u sporu ili predmet tog spora. Budući da društva Aertssen zahtijevaju naknadu štete za koju tvrde da su je pretrpjeli zbog nezakonitog postupanja VSB-a i dr., njihov se spor mora kvalificirati kao „građanska ili trgovačka stvar“ u smislu članka 1. iste uredbe. Stoga se Uredba br. 44/2001 primjenjuje na predmet poput onoga u kojem postupka sudac istrage Rechtbanka van eerste aanleg te Antwerpen (prvostupanjski sud u Antwerpenu), iako se taj predmet rješava u okviru postupka koji je po svojoj naravi kaznenopravni.
- 22 S druge strane, cilj imovinskopravnog zahtjeva nije samo pokretanje kaznenog postupka, već također i to da se u okviru kaznenog progona tužitelju dodijeli i naknada štete. Predmet postupaka u tijeku pred sucem istrage Rechtbanka van eerste aanleg te Antwerpen (prvostupanjski sud u Antwerpenu) i Rechtbanka Gelderland (sud u Gelderlandu) je sličan. U tom pogledu ta se dva postupka odnose, što se tiče razmatranih činjenica, na djela navodno prijevarnog karaktera koja su, prema društvima Aertssen, s obzirom na pravna pravila ne samo kazneni prijestupi, već i civilni delikti. Osim toga, prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva podnesen u Belgiji usmjeren je protiv stranaka pozvanih pred sud koji je uputio zahtjev.
- 23 Stoga je potrebno utvrditi treba li imovinskopravni zahtjev podnesen pred sucem istrage Rechtbanka van eerste aanleg te Antwerpen (prvostupanjski sud u Antwerpenu), vodeći računa o činjenici da prethodna istraga još nije završena, smatrati postupkom koji se vodi pred sudom u smislu članka 27. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 i, ako je to slučaj, u kojem trenutku je pred tim sudom započeo postupak u smislu članka 30. te uredbe.
- 24 U tim je okolnostima Rechtbank Gelderland (sud u Gelderlandu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Potpada li imovinskopravni zahtjev koji su podnijela društva Aertssen u smislu članka 63. i sljedećih članaka belgijskog Zakona o kaznenom postupku, s obzirom na način njegova podnošenja i stadij u kojem se postupak nalazi, u materijalno područje primjene Uredbe br. 44/2001?

Ako je odgovor potvrđan:

2. Treba li članak 27. stavak 1. te uredbe tumačiti na način da se u smislu tog propisa smatra da se vodi postupak pred stranim (u ovom slučaju belgijskim) sudom i u slučaju kada je podnesen imovinskopravni zahtjev pred belgijskim sucem istrage, a prethodna istraga još uvijek nije dovršena?
3. Ako je odgovor potvrđan: od kojega trenutka se smatra da se za potrebe članka 27. stavka 1. i članka 30. navedene uredbe u predmetu – u kojem je postupak započet imovinskopravnim zahtjevom – vodi postupak i/ili da je pred sudom započet postupak?
4. Ako je odgovor niječan: treba li članak 27. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da podnošenje imovinskopravnog zahtjeva može dovesti do toga da se u smislu navedenog propisa smatra da je postupak pred belgijskim sudom započet u nekom kasnijem trenutku?
5. Ako je odgovor na prethodno pitanje potvrđan: od kojega se trenutka smatra da se za potrebe članka 27. stavka 1. i članka 30. Uredbe br. 44/2001 u predmetu vodi postupak i/ili se smatra da je pred sudom započet postupak?
6. Ako je podnesen imovinskopravni zahtjev, pri čemu se u trenutku podnošenja zahtjeva još uvijek ne smatra da se po tom zahtjevu vodi postupak u smislu članka 27. stavka 1. Uredbe br. 44/2001, ali se tijekom ispitivanja podnesenog zahtjeva retroaktivno po njemu može početi voditi postupak, i to od trenutka njegova podnošenja: proizlazi li u opisanom slučaju iz navedenog propisa da sud pred kojim se vodi postupak – nakon što je podnesen imovinskopravni zahtjev belgijskom sudu – mora zastati s postupkom dok se ne utvrdi vodi li se pred belgijskim sudom postupak u smislu članka 27. stavka 1.?”

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

- 25 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita, u biti, treba li članak 1. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da je imovinskopravni zahtjev podnesen pred sucem istrage obuhvaćen područjem primjene te uredbe u mjeri u kojoj je njegov predmet novčana naknada štete koju je tužitelj navodno pretrpio.
- 26 Treba podsjetiti, ponajprije, da se Uredba br. 44/2001, prema njezinu članku 1. stavku 1., primjenjuje se „na građanske i trgovačke stvari bez obzira na prirodu suda“.
- 27 Stoga su, prema toj odredbi, odluke koje je u građanskopravnim stvarima donio kazneni sud obuhvaćene područjem primjene te uredbe (vidjeti, u tom smislu, presudu Krombach, C-7/98, EU:C:2000:164, t. 30. i navedenu sudsku praksu).
- 28 Osim toga, iz članka 1. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 proizlazi da su samo određena izričito navedena područja u toj uredbi isključena iz pojma građanskih i trgovačkih stvari (vidjeti, u tom smislu, presudu Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, t. 38.).
- 29 Prema ustaljenoj sudskoj praksi suda, radi osiguravanja što veće jednakosti i ujednačenosti prava i obveza koje proizlaze iz Uredbe br. 44/2001 za države članice i zainteresirane osobe, pojam „građanska i trgovačka stvar“ ne treba tumačiti kao jednostavno upućivanje na domaće pravo jedne ili druge dotične države članice. Navedeni pojam treba smatrati autonomnim pojmom koji treba tumačiti oslanjajući se, s jedne strane, na ciljeve i sustav Uredbe br. 44/2001 i, s druge strane, na opća načela

razvijena u svim nacionalnim pravnim sustavima (presude Schneider, C-386/12, EU:C:2013:633, t. 18. i navedena sudska praksa, kao i flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, t. 24. i navedena sudska praksa).

- 30 Kako bi se utvrdilo je li određena materija obuhvaćena ili ne područjem primjene navedene uredbe, treba ispitati elemente koji obilježavaju prirodu pravnih odnosa između stranaka u sporu ili predmet spora (presuda flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, t. 26. i navedena sudska praksa).
- 31 U tom pogledu Sud je, u točki 19. presude Sonntag (C-172/91, EU:C:1993:144), zaključio da iako se imovinskopravni zahtjev raspravlja pred kaznenim sudom, taj zahtjev, podnesen radi naknade štete koja je pojedincu nastala zbog kaznenog prijestupa, zadržava svoj građanskopravni karakter. Naime, u pravnim sustavima država ugovarateljica, pravu na naknadu štete do koje je došlo zbog postupanja koje je ocijenjeno kao kažnjivo prema kaznenom pravu općenito se priznaje građanskopravna narav.
- 32 U ovom slučaju, iako je cilj imovinskopravnog zahtjeva pokrenuti kazneni postupak i iako istraga koju provodi belgijski sud pred kojim je pokrenut postupak ima kaznenopravni karakter, ostaje činjenica da je njegov cilj također riješiti spor između privatnih osoba što se tiče naknade štete koju je jedna od njih pretrpjela zbog prijevarnog postupanja drugih. Slijedom toga, pravni odnos između odnosnih stranaka u glavnom postupku treba kvalificirati kao „pravni odnos privatnog prava“ i stoga je obuhvaćen „pojmom građanske i trgovačke stvari“ u smislu navedene Uredbe br. 44/2001 (vidjeti, prema analogiji, presudu Realchemie Nederland, C-406/09, EU:C:2011:668, t. 41.).
- 33 Osim toga, opći sustav te uredbe ne određuje da odlučivanje o akcesornom zahtjevu mora nužno biti povezano s odlučivanjem o glavnom zahtjevu (vidjeti, prema analogiji, presudu de Cavel, 120/79, EU:C:1980:70, t. 7. do 9.).
- 34 Posebno, članak 5. stavak 4. Uredbe br. 44/2001 daje kaznenom sudu, čije odluke su očito isključene iz područja primjene te uredbe, nadležnost za ispitivanje imovinskopravnog zahtjeva koji je akcesoran kaznenom progonu, s posljedicom da je odluka donesena o imovinskopravnom zahtjevu obuhvaćena područjem primjene te uredbe. Stoga iz te odredbe proizlazi da opseg područja primjene te uredbe obuhvaća zahtjev koji je akcesoran u odnosu na kazneni progon koji je, zbog svoje kaznenopravne prirode, iz njega isključen.
- 35 Stoga, iako je zahtjev za naknadu štete podnesen pred kaznenim sudom akcesoran u odnosu na kazneni progon, takav zahtjev pripada u „građanske i trgovačke stvari“ u smislu članka 1. stavka 1. te uredbe.
- 36 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da članak 1. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da je imovinskopravni zahtjev podnesen pred sucem istrage obuhvaćen područjem primjene te uredbe u mjeri u kojoj je njegov predmet novčana naknada štete koju je podnositelj navodno pretrpio.

Drugo pitanje

- 37 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita, u biti, treba li članak 27. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da se smatra da se vodi postupak u smislu te odredbe, kada je podnesen imovinskopravni zahtjev pred sucem istrage, iako istraga u predmetu o kojem je riječ još uvijek nije dovršena.
- 38 Treba podsjetiti da pojmove koji se koriste u članku 27. navedene uredbe, kako bi se utvrdilo stanje litispendencije, treba tumačiti na autonoman način oslanjajući se na sustav te uredbe te na njezine ciljeve (presuda Cartier parfums-lunettes i Axa Corporate Solutions assurances, C-1/13, EU:C:2014:109, t. 32. i navedena sudska praksa).

- 39 Jedan od ciljeva Uredbe br. 44/2001, kao što proizlazi iz njezine uvodne izjave 15., jest smanjiti mogućnost vođenja paralelnih postupaka i osigurati da se ne donose nepomirljive presude kada je više sudova nadležno za isti spor. U tu je svrhu zakonodavac Europske unije odlučio ustanoviti jasan i učinkovit mehanizam kako bi riješio slučajeve litispendencije. Iz toga proizlazi da u vidu postizanja tih ciljeva članak 27. Uredbe br. 44/2001 treba široko tumačiti (vidjeti, u tom smislu, presude *Mærsk Olie & Gas*, C-39/02, EU:C:2004:615, t. 32. i navedenu sudsku praksu, kao i *Cartier parfums-lunettes* i *Axa Corporate Solutions assurances*, C-1/13, EU:C:2014:109, t. 40.).
- 40 Prema tekstu članka 27. navedene uredbe, taj se članak primjenjuje kada su stranke dvaju sporova koji su u tijeku pred sudovima različitih država članica iste i kada zahtjevi imaju istu kauzu i isti predmet, pri čemu navedena odredba ne postavlja nikakav dodatni uvjet (vidjeti, u tom smislu, presudu *Gubisch Maschinenfabrik*, 144/86, EU:C:1987:528, t. 14.).
- 41 Što se tiče, kao prvo, pitanja jesu li stranke iste u smislu članka 27. Uredbe br. 44/2001, iz presuda *Sonntag* (C-172/91, EU:C:1993:144, t. 19.) i *de Cavel* (120/79, EU:C:1980:70, t. 7. do 9.), proizlazi da pravo na naknadu štete pretrpljene zbog postupanja koje je predmet kaznenog progona zadržava svoju građanskopravnu narav s obzirom na to da opći sustav te uredbe ne određuje da odlučivanje o akcesornom zahtjevu bude nužno povezano s glavnim zahtjevom. Pitanje jesu li stranke iste neovisno je o položaju jedne ili druge stranke u dva postupka (presuda *Tatry*, C-406/92, EU:C:1994:400, t. 31. i navedena sudska praksa).
- 42 U ovom slučaju, okolnost da stranke građanskopravne tužbe nisu ovlaštene provoditi kazneni progon ne može promijeniti činjenicu da su te stranke identične kao i tužitelj i tuženik u postupku pred sudom koji je uputio zahtjev s obzirom na to da su oni također obuhvaćeni imovinskopravnim zahtjevom koji je podnesen sucu istrage *Rechtbanka van eerste aanleg te Antwerpen* (prvostupanjski sud u Antwerpenu).
- 43 Što se tiče, kao drugo, kauze u smislu članka 27. Uredbe br. 44/2001., on obuhvaća činjenice i pravno pravilo koji su navedeni kao temelj zahtjeva (vidjeti, u tom smislu, presudu *Mærsk Olie & Gas*, C-39/02, EU:C:2004:615, t. 38. i navedenu sudsku praksu).
- 44 U ovom slučaju, u oba paralelna postupka, nesporno je da društva *Aertssen* smatraju da su pretrpjela štetu zbog prijevargnog postupanja. Pod tim uvjetima, ne može se isključiti da ti postupci imaju isti uzrok, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri na temelju analize svih činjenica i pravnih pravila na koje se poziva.
- 45 Što se tiče, kao treće, predmeta u smislu članka 27. Uredbe br. 44/2001, Sud je naveo da on znači cilj tog zahtjeva (vidjeti, u tom smislu, presudu *Gantner Electronic*, C-111/01, EU:C:2003:257, t. 25. i navedenu sudsku praksu). Taj pojam se ne može ograničiti na formalnu identičnost zahtjeva (vidjeti, u tom smislu, presudu *Gubisch Maschinenfabrik*, 144/86, EU:C:1987:528, t. 17.) te ga treba široko tumačiti (vidjeti, u tom smislu, presudu *Nipponkoa Insurance Co. (Europe)*, C-452/12, EU:C:2013:858, t. 42. i navedenu sudsku praksu).
- 46 U ovom slučaju nesporno je da društva *Aertssen* zahtijevaju naknadu štete koja im je nastala, privremeno procijenjene na iznos od otprilike 200.000 eura.
- 47 Stoga, ne dovodeći u pitanje provjeru od strane suda koji je uputio zahtjev, proizlazi da su svi kriteriji navedeni u točki 40. ove presude ispunjeni.
- 48 Osim toga, ponajprije treba podsjetiti da je mehanizam za rješavanje slučajeva litispendencije uveden Uredbom br. 44/2001 objektivnog i automatskog karaktera (vidjeti analogijom presudu *Gantner Electronic*, C-111/01, EU:C:2003:257, t. 30.) i temelji se na kronološkom redu po kojem su pred

dotičnim sudovima započeti postupci (vidjeti, u tom smislu, presudu Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, t. 52. i navedena sudska praksa, kao i analogijom presudu A, C-489/14, EU:C:2015:654, t. 30.).

- 49 Nadalje, treba istaknuti da članak 27. stavak 1. Uredbe br. 44/2001, s obzirom na to da ne sadržava iznimke, uključuje sve zahtjeve obuhvaćene područjem primjene te uredbe. Kao što je Sud zaključio u točki 36. ove presude, navedeno područje primjene obuhvaća i imovinskopravni zahtjev podnesen pred sucem istrage.
- 50 Konačno, kao što je ukazano u točki 39. ove presude, članak 27. Uredbe br. 44/2001 mora se tumačiti široko, s obzirom na njegov cilj, a koji se sastoji od smanjenja mogućnosti vođenja paralelnih postupaka i donošenja nepomirljivih presuda. U slučaju kada je osoba podnijela imovinskopravni zahtjev pred sucem istrage, pokretanje postupka pred bilo kojim drugim sudom druge države članice u vezi s istim imovinskopravnim zahtjevom, odnosno zahtjevom između istih stranaka s istom kauzom i predmetom dovelo bi, ako bi se isključila primjena tog članka, do istodobnih postupaka koji bi stvorili opasnost od donošenja nepomirljivih odluka, što bi bilo protivno navedenom cilju.
- 51 U tom pogledu, kao što navodi Europska komisija u svojem pisanom očitovanju, okolnost da postoji neizvjesnost glede ishoda istrage nema značaja. Naime, takva neizvjesnost svojstvena je svakoj vrsti postupka koji je u tijeku, i stoga postoji u svakom slučaju u kojem može doći do situacije litispendencije.
- 52 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na drugo pitanje treba odgovoriti da članak 27. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da se u smislu te odredbe postupak vodi kada je istaknut imovinskopravni zahtjev pred sucem istrage, iako istraga u predmetu o kojem je riječ još uvijek nije dovršena.

Treće pitanje

- 53 Svojim trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev traži, u biti, da se utvrdi na koji način treba tumačiti članak 27. stavak 1. i članak 30. Uredbe br. 44/2001 kako bi se odredilo, kada osoba istakne imovinskopravni zahtjev pred sucem istrage, od kojega se datuma smatra da je pred tim sudom započeo postupak u smislu tih odredaba.
- 54 S jedne strane, potrebno je podsjetiti da prema članku 27. stavku 1. te uredbe u slučaju litispendencije pred sudovima različitih država članica sud koji nije prvi započeo postupak po službenoj dužnosti zastaje s postupkom sve dok se ne utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak. S druge strane, članak 27. stavak 2. iste uredbe propisuje da, nakon što se utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak, svi ostali sudovi proglašavaju se nenadležnima u njegovu korist.
- 55 Nadalje, pod uvjetom da su svi materijalnopravni uvjeti navedeni u točki 42. ove presude ispunjeni, stanje litispendencije postoji počevši od trenutka kada su pred dvama sudovima različitih država članica konačno podnesene tužbe, to jest prije nego što su tuženici mogli iznijeti svoja stajališta (vidjeti, u tom smislu, presudu Gantner Electronic, C-111/01, EU:C:2003:257, t. 27. i navedenu sudska praksu).
- 56 Uredba br. 44/2001 ne navodi pod kojim uvjetima nadležnost suda koji je prvi započeo postupak treba biti smatrana „utvrđenom“ u smislu njezinog članka 27. (presuda Cartier parfums-lunettes i Axa Corporate Solutions assurances, C-1/13, EU:C:2014:109, t. 31.). Međutim, kao što je istaknuto u točki 48. ove presude, postupovno pravilo predviđeno tim člankom temelji se na kronološkom redu po kojem su pred dotičnim sudovima započeti postupci.

- 57 Članak 30. navedene uredbe na ujednačen i autonoman način određuje datum od kojega se smatra da je pred određenim sudom pokrenut postupak u svrhu primjene odjeljka 9. poglavlja II. te uredbe, koji se odnosi na litispendenciju. Na temelju toga članka smatra se da je sud započeo postupak u trenutku u kojemu je sudu predano pismeno o pokretanju postupka ili istovjetno pismeno, pod uvjetom da tužitelj nakon toga nije odustao od poduzimanja koraka koje je trebao poduzeti za potrebe dostave pismena tuženiku; ili ako pismeno treba dostaviti prije njegova podnošenja sudu, u trenutku kad ga zaprimi tijelo nadležno za dostavu, pod uvjetom da tužitelj nije kasnije propustio poduzeti radnje koje je morao poduzeti kako bi pismeno bilo predano sudu. Predviđena su dva načina pokretanja postupaka pred nacionalnim sudovima, predajom pismena o pokretanju postupka sudu ili putem dostave tog pismena.
- 58 Slijedom navedenog, sud koji je uputio zahtjev u ovom slučaju mora ispitati jesu li društva Aertssen, prilikom isticanja imovinskopravnog zahtjeva, podlijegala, na temelju primjenjivog nacionalnog prava, obvezi prethodne dostave tog imovinskopravnog zahtjeva.
- 59 U izostanku takve obveze prethodne dostave, treba zaključiti da je postupak pred sucem istrage Rechtbanka van eerste aanleg te Antwerpen (prvostupanjski sud u Antwerpenu) pokrenut na dan kada je pred tim sudom bio podnesen imovinskopravni zahtjev, uz uvjet, međutim, da društva Aertssen nisu propustila poduzeti radnje koje su, na temelju primjenjivog nacionalnog prava, morala poduzeti za potrebe kasnije dostave podnesenog pismena tuženicima. Naime, iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da su društva Aertssen podnijela imovinskopravni zahtjev protiv tuženika čiji je identitet poznat, odnosno osoba navedenih u točki 11. ove presude.
- 60 Iz svih prethodnih razmatranja proizlazi da na treće pitanje treba odgovoriti da članak 30. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da, kada osoba istakne imovinskopravni zahtjev pred sucem istrage predajom pismena koje, prema primjenjivom nacionalnom pravu prije predaje nije potrebno dostaviti tuženicima, treba smatrati da je postupak pred tim sucem započet na dan predaje tog zahtjeva.

Od četvrtog do šestog pitanja

- 61 Budući da je četvrto pitanje postavljeno pod uvjetom da se na drugo pitanje da niječan odgovor, a odgovor na to pitanje je potvrđan, nije potrebno na njega odgovoriti. Uzevši u obzir odgovore na prva tri pitanja, nije potrebno odgovoriti na peto i šesto pitanje.

Troškovi

- 62 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

1. Članak 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima treba tumačiti na način da je imovinskopravni zahtjev podnesen pred sucem istrage obuhvaćen područjem primjene te uredbe u mjeri u kojoj je njegov predmet novčana naknada štete koju je podnositelj navodno pretrpio.
2. Članak 27. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da se u smislu te odredbe postupak vodi kada je istaknut imovinskopravni zahtjev pred sucem istrage, iako istraga u predmetu o kojem je riječ još uvijek nije dovršena.

3. Članak 30. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da, kada osoba istakne imovinskopravni zahtjev pred sucem istrage predajom pismena koje prema primjenjivom nacionalnom pravu prije predaje nije potrebno dostaviti tuženicima, treba smatrati da je postupak pred tim sucem započet na dan predaje tog prijedloga.

Potpisi